

Καθηγητής Γκίκας Α. Χαρδούβελης,  
Οικονομικός Σύμβουλος του Πρωθυπουργού  
«Επιπτώσεις στην ελληνική και τις οικονομίες της ευρωζώνης από την άνοδο  
των τιμών των καυσίμων και της ενίσχυσης του δολαρίου».

Η άνοδος των τιμών του πετρελαίου, σε συνδυασμό με την πτώση της αξίας του ευρώ έναντι του δολαρίου, έχουν επιφέρει σημαντική άνοδο στις τιμές του πετρελαίου, όπως αυτές εκφράζονται στα εγχώρια νομίσματα, δηλαδή σε ευρώ στις 11 χώρες της ζώνης του ευρώ και σε δραχμές στην Ελλάδα. Πριν κανείς απαντήσει ποιες θα είναι οι επιπτώσεις αυτής της ανόδου στην οικονομία, πρέπει πρώτα να απαντήσει το ερώτημα αν οι υψηλές αυτές τιμές θα διατηρηθούν για μακρό χρονικό διάστημα στα σημερινά επίπεδα. Διότι αν η άνοδος αποδειχθεί πρόσκαιρη, δεν θα έχει καμία σχεδόν επίπτωση στην οικονομική δραστηριότητα και τον πληθωρισμό.

Ας δούμε πρώτα τη σχέση ευρώ/δολαρίου. Αλλαγές στην ισοτιμία αυτή είναι δύσκολο να προβλεφθούν. Κατά τη γνώμη μου, μακροπρόθεσμα η πιθανότητα ανάκαμψης του ευρώ είναι μεγαλύτερη από την πιθανότητα περαιτέρω διολίσθησης. Όμως, βραχυπρόθεσμα, τίποτα δεν μας εγγυάται ότι η ισοτιμία δεν μπορεί να φτάσει τα 0,6 δολάρια ανά ευρώ, πριν επανέλθει σε μια σχέση 1 προς 1. Άλλωστε, η αξία του καλαθιού των νομισμάτων που απαρτίζουν σήμερα το ευρώ είχε φτάσει σε τέτοια χαμηλά επίπεδα το 1985, λίγο πριν τη Συμφωνία της Πλάζας (του ομώνυμου ξενοδοχείου της Νέας Υόρκης, όπου έγινε η συνάντηση των ηγετών) για συντονισμένη παρέμβαση κατά του δολαρίου. Παρενθετικά, μια τέτοια παρέμβαση κατά του δολαρίου έχει μικρότερη πιθανότητα σήμερα, διότι οι αμερικανοί δεν δείχνουν να ανησυχούν ιδιαίτερα για το μέγεθος του ελλείμματος τρεχουσών συναλλαγών τους. Η ισοτιμία δολαρίου/ευρώ είναι σήμερα συνάρτηση της διεθνούς κίνησης κεφαλαίων και όχι τόσο του αναμενόμενου σχετικού ρυθμού ανάπτυξης των δύο οικονομιών. Η κίνηση κεφαλαίων είναι από την Ευρώπη προς τις Η.Π.Α. και δεν την βλέπω να αντιστρέφεται σύντομα. Έτσι, είναι πολύ πιθανό να παραμείνουμε στα σημερινά επίπεδα ενός υποτιμημένου ευρώ έναντι του δολαρίου για αρκετό χρονικό διάστημα.

Στη συνέχεια, ας εξετάσουμε την τιμή του πετρελαίου, εκφρασμένη σε δολάρια. Η τιμή αυτή είναι συνάρτηση της διεθνούς προσφοράς και ζήτησης. Όση εξοικονόμηση ενέργειας και να κάνουμε, η ζήτηση δεν μειώνεται εύκολα,

ιδιαίτερα κατά τη χειμερινή περίοδο. Δεδομένου ότι το μεγαλύτερο μέρος της οικονομικής δραστηριότητας του πλανήτη γίνεται στο βόρειο ημισφαίριο, στο οποίο έρχεται ο χειμώνας, η ζήτηση για πετρέλαιο είναι δύσκολο να μειωθεί. Επομένως, η τιμή του πετρελαίου θα είναι συνάρτηση της διακύμανσης της προσφοράς. Η προσφορά, όμως, είναι δύσκολο να προβλεφθεί διότι είναι συνάρτηση πολιτικών παραγόντων, της εσωτερικής δυναμικής του ΟΠΕΚ, των αναγκών των επιμέρους πετρελαιοπαραγωγών χωρών, κλπ. Ελπίζουμε ότι σε περίπου ένα μήνα θα έχει αποκρυσταλλωθεί η κατάσταση από πλευράς προσφοράς ώστε να μπορούμε να προβλέψουμε την τιμή του πετρελαίου με μεγαλύτερη βεβαιότητα.

Από τη παραπάνω ανάλυση φαίνεται ότι η πιθανότητα να διατηρηθεί η τιμή του πετρελαίου, εκφρασμένη σε ευρώ ή δραχμές, στα υψηλά σημερινά επίπεδα είναι μεγάλη, αλλά θα γνωρίζουμε καλύτερα το τι θα συμβεί σε περίπου ένα μήνα. Τότε θα ανακοινωθούν και οι αποφάσεις της Κυβέρνησης για τα μέτρα τα υπαινίχθηκε ο Πρωθυπουργός στην προχθεσινή ανακοίνωσή του. Δεν πρέπει να ανακοινώνονται μέτρα εσπευσμένα υπό την πίεση των γεγονότων. Πρέπει πρώτα να αποκρυσταλλωθεί το πεδίο των τιμών του πετρελαίου.

Αν τελικά οι τιμές του πετρελαίου παραμείνουν για μακρό χρονικό διάστημα στα σημερινά επίπεδα, ποιές μπορεί να είναι οι επιπτώσεις τους; Ας δούμε πρώτα την πιθανή επίπτωση στον πληθωρισμό. Πιστεύω ότι ο πληθωρισμός, πράγματι, θα αυξηθεί, αλλά πολύ λίγο, περίπου μισή ποσοστιαία μονάδα στη ζώνη του ευρώ. Η μικρή αύξηση οφείλεται σε τρεις λόγους. Πρώτον, η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, στην οποία θα συμμετέχει ισότιμα και η Τράπεζα της Ελλάδος από την 1/1/2001, θα αντιδράσει αμέσως με αύξηση των επιτοκίων στην ευρωζώνη. Στόχος της ΕΚΤ είναι ο πληθωρισμός στη ζώνη του ευρώ να μην υπερβεί το 2%. Αυτός ο στόχος μπορεί να επιτευχθεί διότι η ΕΚΤ είναι ανεξάρτητη από τις κυβερνήσεις των επιμέρους ευρωπαϊκών χωρών. Με άλλα λόγια, η ΕΚΤ δεν αντιμετωπίζει πολιτικό κόστος στην προσπάθεια επίτευξη του στόχου της. Και επειδή ξέρουμε ότι μακροπρόθεσμα ο πληθωρισμός είναι ένα «νομισματικό φαινόμενο», μπορούμε να προβλέψουμε με σχετική βεβαιότητα ότι ο αντίκτυπος της τιμής του πετρελαίου στον πληθωρισμό θα είναι παροδικός. Δεύτερον, η εμπειρία παρόμοιων ανατιμήσεων των τιμών του πετρελαίου στο παρελθόν, συγκεκριμένα στη δεκαετία του 1970, έχει διδάξει τις ευρωπαϊκές κυβερνήσεις πως να χειριστούν την κατάσταση και να αποφύγουν

λανθασμένες πολιτικές, δηλαδή πολιτικές εύκολων παροχών και δημοσιονομικών ελλειμμάτων. Τρίτον, το Σύμφωνο για την Ανάπτυξη και τη Σταθερότητα δεσμεύει τις επιμέρους κυβερνήσεις στην εύκολή λύση της επεκτατικής δημοσιονομικής πολιτικής, που ενισχύει τη σπυροειδή εξέλιξη του πληθωρισμού.

Σε τρεις μήνες η Ελλάδα θα γίνει μέλος της ζώνης του ευρώ. Επομένως, τα προηγούμενα επιχειρήματα ισχύουν και για μας. Στο μεταξύ διάστημα, φυσικά και θα επιμείνουμε να πολεμήσουμε την πιθανή άνοδο του πληθωρισμού στη γέννησή του. Ο ψυχολογικός παράγοντας είναι σημαντικός. Πρέπει να πειστεί ο κάθε Έλληνας ότι δεν θα αυξηθούν οι τιμές για να μην αντιδράσει παράλογα: Οι εργαζόμενοι να μη ζητούν ξαφνικά αλλαγή στις συμφωνίες που έκαναν, οι επιχειρηματίες να μην προσπαθήσουν να προτρέξουν των γεγονότων. Για τις επιχειρήσεις, ιδιαίτερα, θέλω να τονίσω ότι σύντομα θα αντιμετωπίσουν μικρότερο κόστος δανεισμού λόγω πτώσης των δραχμικών επιτοκίων. Αυτό το όφελος αντισταθμίζει το οποιοδήποτε αυξημένο κόστος ενέργειας ή μεταφορικών. Επιπλέον, φέτος τα αποπληθωρισμένα κέρδη των επιχειρήσεων τρέχουν με διπλάσιους ρυθμούς από αυτούς της οικονομίας. Οι επιχειρήσεις δεν έχουν λόγο να αυξήσουν τις τιμές τους. Πρέπει λοιπόν να καταλάβουμε όλοι μας ότι σήμερα δεν έχουμε το περιβάλλον της περασμένης δεκαετίας. Σήμερα έχουμε μια αξιόπιστη Κυβέρνηση που έχει επιτύχει τη σταθερότητα. Αυτή τη σταθερότητα θα τη διαφυλάξει ως κόρη οφθαλμού, όπως άλλωστε τόνισε και ο Πρωθυπουργός στην Ομιλία του στη ΔΕΘ.

Ας εξετάσουμε τώρα τις επιπτώσεις στην πραγματική οικονομία. Ενώ στην Ευρώπη πιθανόν να δούμε μια ελαφρά μείωση στο ρυθμό ανόδου της οικονομικής δραστηριότητας, στην Ελλάδα οι αρνητικές επιπτώσεις θα είναι πολύ ισχνές. Ο λόγος είναι απλός. Στην Ελλάδα, σήμερα, κινητήριοι μοχλός της ανάπτυξης είναι οι επενδύσεις που τρέχουν με ρυθμούς 10%. Αυτές οι επενδύσεις δεν επηρεάζονται από την τιμή του πετρελαίου. Βασίζονται στους πόρους του Γ' ΚΠΣ, στα έργα για την Ολυμπιάδα του 2004. Όπως είπα και προηγουμένως, το κόστος παραγωγής θα ευνοηθεί από τη μείωση του κόστους κεφαλαίου, που θα αντισταθμίσει την άνοδο του ενεργειακού και μεταφορικού κόστους. Από πλευράς προσφοράς, λοιπόν, δεν περιμένουμε να δούμε καμία επίπτωση. Από πλευράς ζήτησης, αυτή είναι συνάρτηση του καθαρού εισοδήματος των νοικοκυριών. Πόσο, όμως, θα μειωθεί το εισόδημα αν τα κοινόχρηστα διπλασιαστούν για 4 μήνες και αυξηθεί η τιμή της βενζίνης;

Θα επηρεάσει πολύ τη συμπεριφορά μας; Ιδιαίτερα, μάλιστα με τα μέτρα στήριξης των χαμηλόμισθων; Δεν νομίζω. Επομένως, η αναγγελία του Πρωθυπουργού για ρυθμό αύξησης της οικονομίας της τάξης του 5% παραμένει ως έχει.

Συμπερασματικά, αυτή τη στιγμή ο «πονοκέφαλος» στο οικονομικό επιτελείο, δεν προέρχεται από τον προβληματισμό για το πως θα διατηρήσουμε το ρυθμό ανάπτυξης στα επίπεδα που έχουμε ανακοινώσει, αλλά για το πως δεν θα αναβιώσει στο κοινό η πληθωριστική ψυχολογία της περασμένης δεκαετίας και παράλληλα, για το πως δεν θα «διαβρωθεί» το εισόδημα των ασθενέστερων οικονομικά τάξεων. Έτσι, το «πακέτο» των σχετικών μέτρων θα εξετασθεί με μεγάλη προσοχή και θα είναι σε αρμονία με τα σχεδιαζόμενα και στις υπόλοιπες χώρες της ευρωζώνης.